

ÇOCUK SUÇLULUĞUNU ÖNLEME KONUSUNDA YEREL YÖNETİMLERİN İLKE VE POLİTİKALARI

MUTLU, Ahmet
TÜRKİYE/TURЦИЯ

ÖZET

Son yıllarda çocuk suçluluğu oranları artmaktadır. Çocuk suçluluğu kentleşme ve kente göçün bir sonucudur. Bu nedenle, sorunun azaltılması bakımından yerel yönetimler çok önem taşımaktadır. Bu konuda Avrupa Kentsel Şartı'nda yol gösterici ilkeler bulunmaktadır. Çalışmada, Türkiye'deki çocuk suçluluğu ele alınmaktadır. Bu konuda yerel yönetimlerin görevleri ve Avrupa Kentsel Şartı'ndaki ilkeler incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk suçluluğu, kentleşme, yerel yönetimler, Avrupa Kentsel Şartı.

ABSTRACT

The Principles and Policies of Local Governments About Counteract to The Juvenile Delinquency

In recent years, the rates of juvenile delinquency have increase. This is a result of urbanization and urban migration. Consequently, local governments are the most important in decrease of juvenile delinquency. On this head, it is guidelines in European Urban Charter. In this study, we deal with juvenile delinquency in Turkey. In this context, it is analized missions of local governments and principles in European Urban Charter.

Key Words: Juvenile delinquency, local governments, urbanization, European Urban Charter.

GİRİŞ

Çağdaş yaklaşımlar ışığında düşünüldüğünde yerel yönetimlerin temel hedeflerinden birisinin kentlerde ve beldelerde yaşanabilir, uyumlu, güzel ve sağlıklı koşullar yaratmak olduğu söylenebilir. “Demokrasi okulu” oldukları gerçeği saklı kalmak üzere, yerel yönetimlerin başarılı olup olmadıkları konusunda temel ölçütün yukarıdaki hedeflerin gerçekleşme oranıyla ilgili olduğu bilinmektedir.

Gerçekten de yerel yönetimlere kentli haklarının korunması; ulaşım, trafik, yaşam, çalışma, dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarının bir arada sağlanması ve yaşam kalitesinin artması; doğanın, çevresel ve kültürel mirasın sahiplenilmesi,

ekonomik faaliyetlerin sağlanması ve kentsel yaşamın güven içinde sürdürülmesi konularında önemli görevler düşmektedir.

Yerel yönetimlerin yukarıdaki görevleri içinde, kent ve beldelerin hâlihazırda ve gelecekte yaşanabilirliği, güvenliği ve huzuru bakımından sosyal hizmetler önemli yer tutmaktadır. Yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerle ilgili görevleri içinde ise insan ve risk gruplarına yönelik olanları, başlı başına ilgiyi gerektiren bir konudur. Bu bağlamda, gerek dünyada gerekse son 10 yıldan bu yana ülkemizde dikkat çekici biçimde artan “çocuk suçluluğu”, özellikle büyük kentleri tehdit etmektedir.

Çocuk suçlarının yoğun olarak kentlerde ortaya çıkmasının sosyolojik bir açıklaması vardır. Tönnies, Durkheim, Burkley ve Tarde’a göre kentleşme, suçu arttırıcı bir süreçtir. Çünkü, kentleşme ile sosyal kontrol mekanizması işlevini yitirmektedir. Kentte kimse birbirini tanımadığı için suça elverişli ortam oluşmaktadır. Kentleşme sürecinde mala yönelik suçların, cebir ve şiddet suçlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Büyük kentlerde mala yönelik suçlar için olanaklar ve suçların gizli kalması olasılığı daha fazladır. Ayrıca toplum baskısı iyice azalmıştır (Hancı, 2007).

Yukarıdaki sosyolojik gerçeğin yanı sıra küreselleşme denilen olguyla birlikte, toplumsal, hukuksal ve ahlaki kuralların hızla aşınmaya başladığı günümüzde, yerel yönetimlerin, insan ve risk gruplarına sağlanacak sosyal hizmetler konusuna geçmişe göre daha fazla eğilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, çocuk suçluluğunu önleme konusunda, sadece kolluk kuvvetlerinin yeterli olmadığı, sorunun henüz başlamadan önenebilir olduğunun ve bu bakımdan yerel yönetimlere önemli görevler düştüğünün farkında olmak gerekir. Yerel yönetimlerin çocuk suçluluğu konusuna bütüncül bir anlayışla yaklaşmaları ve belirleyecekleri politikaların çok boyutlu olması gerekmektedir. Bu konuda yerel ve ulusal nitelikli çözüm arayışları olması gerektiği gibi uluslararası çözüm yaklaşımları da değerlendirilmelidir. Nitekim bu çalışmada çocuk suçluluğunu ve risk gruplarını kapsamak üzere, Avrupa Kentsel Şartı’nın yerel yönetimlere yüklediği görev ve sorumluluklar irdelenecektir.

1. Çocuk Suçluluğu ve Yerel Yönetimler

Ülkemizde “çocuk suçluluğu” olarak ifade edilen terimin Batı literatüründeki karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu (juvenile delinquency)”dur. Bu terim, hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir kısmını içermektedir.

Çocuk suçluluğu terimi, “Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza ve Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kuralları (Pekin-Beijing Kuralları)”nın “Kurallar ve Tanımların Çerçevesi” adını taşıyan 2. Bölümü’nün 2. Fıkrası’nda şu şekilde tanımlanmaktadır:

a) Çocuk, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, bir suçu işlemesi ile ilgili olarak yetişkinlerden farklı şekilde muamele edilen küçük veya gençlerdir.

b) Suç, ilgili hukuk sistemleri uyarınca, kanuna göre cezalandırılabilir olan (ihmal veya hareket ile işlenen) her türlü davranıştır.

c) Çocuk suçlu ise suç işlediği ortaya çıkan ya da suç işlediği iddia edilen küçük veya gençtir.”

Suç kavramıyla ilgili araştırmalarda temel iki yaklaşım söz konusudur. Bunlardan birisi suçu önlemeye yönelik tedbir ve erken tanı çabaları iken diğeri de suçun ortaya çıkışındaki ilk belirtilerin çocuklukta görüldüğü düşüncesiyle çocuk suçluluğu araştırmalarıdır (Polat, 2007). Dolayısıyla çocuk suçluluğu olgusu, genel olarak işlenen bütün suçların çıkış noktası olarak görülebilir ve bu nedenle önemlidir. Bir diğer deyişle, çocuk suçluluğunu önlemek demek, gelecekteki yetişkin suçlarının önlenmesi, hiç değilse azaltılması demektir.

Çocuk ve suç ile ilgili literatürde, çocuğun suça itilmesini birden fazla nedene bağlandığı görülmektedir. Çocuğun suçla ilişkilmesine neden olan etkenlerin, aynı zamanda onun toplumsallaşmasını belirleyen sosyolojik gruplar olduğu ileri sürülmektedir. Bu bağlamda çocuk suçluluğunun bireysel ve de çevresel nedenlerinden söz edilmektedir. Çevresel nedenler içinde aile çevresi, okul çevresi, arkadaş çevresi, iş çevresi, boş zamanların geçirildiği çevre ve kent çevresi yer almaktadır (Göç, 2007). Gerçekten de her ne kadar ergenlik, bazı kalıtsal etkenler, psikiyatrik sorunlar ve beden kusurları gibi bireysel nedenlerin suçlulukta etkili olabileceği teorileri destek görüyorsa da günümüzde daha çok çevre faktörlerinin etkili olduğu kabul edilmektedir. Sevgi yoksunluğu, yanlış veya eksik eğitim, baskıcı disiplin yöntemleri, çocuk istismarı, iç ve dış göçlerin oluşturduğu kültür çatışmaları, gecekondulaşma, yöresel gelenek ve görenekler, ekonomik bunalımlar, çocuğun erken yaşta çalışmak zorunda kalması, parçalanmış aileler, ailede suçlu birey örnekleri ile kitle iletişim araçlarındaki şiddet ve suçlarla ilgili programlar çocukları suça iten nedenler arasında sayılmaktadır (Hancı, 2007).

Çocuk suçluluğunu yaratan etkenlere bakıldığında, suçlu çocuklar için ya da bu konudaki risk grupları için özel politika ve düzenlemelerin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, bir yandan çocuk suçluluğunu engelleyecek toplumsal politikalara diğer yandan da suçlu çocukların yeniden topluma kazandırılmaları için uygulanacak yönetsel politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk suçluluğu ve bunlarla ilgili politika belirlemeye yönelik ilkeler, uluslar arası sözleşmelerde önemli yer tutmaktadır. Bu sözleşmelerden birisi 1985 yılında kabul edilen “Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza ve Adalet Sistemi’nin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar (Pekin-Beijing Kuralları)”dır. Bu sözleşmeyle, gençlerin, İnsanî gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğu kabul edilmiş ve bu konuda ulusal yönetimlerin yerine getirmek durumunda oldukları asgari standartlar belirlenmiştir.

1989 yılında benimsenen ve tarihte en çok ülke tarafından kabul edilmiş sözleşme olan “Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”de “çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu” ifade edilmiştir.

1990 yılında kabul edilen ve “Riyad İlkeleri” olarak da adlandırılan “Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri”nde ise çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslar arası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğu belirtilerek, her çocuğun ücretsiz eğitim başta olmak üzere, temel insan haklarına sahip olduğu teyid edilmekte, yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamassınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğunu bilerek suçluluğun önlenmesi ve toplumun esenliği yönünde benimsenen ileri politikaların sağladığı yararları dikkat çekilmektedir.

Yine 1990 yılında kabul edilmiş olan “Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)”na göre de özgürlüklerinden yoksun bırakılacak olan çocukların tutulacakları yere giriş, sınıflandırma ve yerleştirme, fiziksel çevre ve kalma yerleri, eğitim, meslekî öğrenim ve çalışma, eğlenme, din, sağlık bakımı, hastalığın, kazanın ve ölümün bildirilmesi, dış dünya ile ilişkiler, fiziksel kısıtlamanın ve zor kullanmanın sınırları, disiplin usulleri ve toplum içine dönüş gibi konuları içermektedir.

Yukarıdaki uluslararası sözleşmeler, pek çok ülke tarafından benimsenmiş durumdadır. Bunlardan B. M Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin ülkemiz tarafından imzalandığı bilinmektedir.

Öte yandan, T.C. Anayasası’nda çocuk suçluluğunu önlemeyi ilgilendiren maddelerden söz edilebilir. “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlığı altında yer alan ve “Gençliğin Korunması” adını taşıyan 58. Madde’nin 2. Fıkrası’nda: “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri alır.” denmektedir. Ayrıca 61. Madde’nin 4. Fıkrası’nda da: “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.” hükmü yer almaktadır.

Ülkemizde çocuk hakları, korunması ve topluma kazandırılması konusunda yeterli yasal düzenleme ve kurumun olduğu söylenebilir. Ancak, sorunun yerel yönetimlerle ilişkisi bağlamında, 5393 sayılı Yeni Belediye Yasası’nda da doğrudan ve dolaylı düzenlemelerin yer aldığı vurgulanmalıdır. Söz konusu yasanın “Hemşehri Hukuku” adını taşıyan 13. maddesinin ikinci fıkrasında “Belediye, hemşehriiler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve

kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. ...” denmektedir.

Öte yandan, “Belediyenin Görev ve Sorumlulukları” başlığı altındaki 14. Madde’de doğrudan bir hükmün yer aldığı görülür. 14. Madde’nin a Fıkrası’nda belediye, “...gençlik ve spor, sosyal hizmetler ve yardım, ...meslek ve beceri kazandırma ... hizmetlerini yapar. ...Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.” hükmü yer almaktadır.

Yukarıda da vurgulandığı gibi çocuk suçluluğu ile kent arasında yakın bir ilişki vardır. Nitekim, dünyada çocuk suçluluğu olgusunun ortaya çıkışı ile sanayileşme döneminin örtüşmesi, bu ilişkinin nedenleri hakkında bir fikir vermektedir. 19. yy. başlarından itibaren ortaya çıkan sınıflaşma, çocuk emeğinin iş gücüne katılması, göçler ve geleneksel ailelerin yerini çekirdek ailelerin alması ile I. ve II. Dünya Savaşlarının yarattığı toplumsal yıkımlar, tüm dünyada çocuk suçluluğu oranını patlatmış ve bu konu hâlihazırda uluslararası bir sorun hâline gelmiştir (Polat, 2007). Dünyadaki çocuk suçluluğu oranları ve işlenen suçların nitelikleri karşısında Türkiye’deki durumun nispi olarak iyi olduğu ileri sürülmektedir. Ancak, bu durum, son yıllardan itibaren çocuk suçluluğundaki artış eğilimi iyimser olmayı engellemektedir.

Ülkemizde toplam çocuk suçlarının % 92,6’sı kentlerde işlenmektedir (<http://www.adli-sicil.gov.tr>). Özellikle büyük kentlerde çok yüksek oranlarda olan hırsızlık suçunun hepsinin adli makamlara yansımadağı düşünülürse, 2003 yılı itibarıyla mahkeme önüne çıkarılan çocukların sayısının 2002 yılındakine göre 20.000 artarak 124.620’ye ulaşması, durumun ciddiyetini ortaya koyar¹⁰ niteliktedir. Ülkemizde suç işlediği iddia edilen çocukların % 90’ından fazlasının erkek ve çoğunluğu ilkökul mezunu durumundadır. Çocuk suçluluğunun en çok görüldüğü iller ise İstanbul, İzmir, Ankara, Diyarbakır ve Gaziantep’tir (Üstündağ, 2007). Açıktır ki, çocuk suçluluğu, özellikle göç alan büyük kentlerin önemli bir sorunu hâline gelmiştir. Bu durum, yerel yönetimlerin sosyal hizmet politikaları içinde söz konusu sorunu öncelikli hâle getirmektedir.

Esasen kent politikaları bağlamında yerel yönetimlerin sosyal hizmetleri konusu sekiz grupta toplanabilir. Bunlar; çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler, risk grupları, kriz dönemi hizmetleri ve yaygın eğitim organizasyonları olarak adlandırılabilir. Bu başlıklara göre yerel yönetimlerin çocuklar için kreş ve çocuk yuvaları, çocuk kulüpleri, kimsesiz çocuklar için yuvalar açması, çalışan

¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğünün, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünün, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünün verilerine göre; mala karşı işlenen suçlarda her 100 şüpheliden 25’i çocuktur. 2005’te yaklaşık 25.000 çocuk “hırsızlık” suçundan gözaltına alınmış; tamamına yakını serbest bırakılmıştır (Mutlu, 2007).

çocuklar için koruyucu tedbirler alması; parklar, çocuk bahçeleri, oyun alanları, trafik ve eğitim alanları düzenlemesi önerilmektedir. Gençler –15-24 yaş arası– için gençlik merkezleri, spor tesisleri, kimsesiz gençler için yetiştirme yurtları; yetişkinler için danışma ve psikolojik yardım merkezlerinin açılması; çırak gençler için psikolojik ve hukuksal destek bürolarının oluşturulup rehberlik hizmetlerinin verilmesi; çırak eğitimi ve sosyal güvenlik tedbirleri konusunda organizasyonların yapılması, uyuşturucu ve bağımlılık maddelerine karşı eğitim programlarının yapılması, kütüphane ve okunma odalarının açılması sayılabilir (Yener, 1998: 22).

Öte yandan, çocuk suçluluğunun henüz bebeklikten itibaren aile çevresiyle ilgili olduğu düşünülürse, aile ve özellikle kadınların eğitimi önem taşımaktadır. Bu bağlamda, kadınlara yönelik olarak, çocuk bakımı ve eğitimi üzerine ana çocuk sağlığı merkezlerinin açılması, burada çocuk psikolojisi konusunda uzmanlarla iş birliği yapılması; ev kadınlarına işe dönük beceri kazandırma organizasyonlarının düzenlenmesi; şiddete maruz kalan kadınlara kadın sığınma evlerinin açılması, hukuksal ve psikolojik yardım, işe yerleştirmede rehberlik hizmetleri sayılabilir (Yener, 1998: 23).

Çocuk suçluluğunun önlenmesi konusunda yaşlıların aktif rol alabileceği politikalardan da söz edilebilir. Buna göre toplumdaki yaşlılardan sokak çocuklarının korunması için aileleriyle iletişimin sağlanması konusunda fahri elçi olarak yararlanma, kimsesiz çocuk ve gençlere baba, dede modeli olarak kullanma ve güçlü yaşlılardan kimsesiz çocuk ve gençleri koruyucu aile veya iletişim kişisi ve model kişi olarak yararlanılabilir (Yener, 1998: 23).

Risk grupları olarak ifade edilen –sokak çocukları, tinerci çocuklar, ihmale ve istismara uğramış çocuklar, madde bağımlısı çocuk ve gençler, fuhuşa teşvik edilen çocuk ve genç kızlar- bu kesime yönelik hukuki ve psikolojik yardım bürolarının açılması ve gerekli organizasyonların yapılarak ilgili kurumlarla iş birliği yapılması önemli görülmektedir. Çocuk suçluluğu konusunun aynı zamanda eğitimle ilgili bir sorun olduğundan hareketle, yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilmektedir.

Diğer taraftan, yerel yönetimlerin sosyal hizmet büroları açma yükümlülüklerinin olması da gereklidir. Bu büroların diğer kurumlarla iş birliği yapması, ayrıca ilgili kurumları, gönüllü örgütleri, meslek odaları, sivil toplum örgütleri ve basın kuruluşlarını harekete geçirmek, iş birliği, eylem birliği, sorumluluk devri, haberdar etme ve kamuoyu oluşturmada etkin yardım alma konusunda faaliyet gösterebileceği vurgulanmaktadır.

2. Çocuk Suçluluğunu Önlemeyle İlgili Avrupa Kentsel Şartı'nda Yer Alan İlke ve Politikalar

Çocuk suçluluğu konusunda gerek uluslar arası mevzuat, gerekse ulusal mevzuat (**Anayasa ve Belediye Yasası**), ülkemizdeki yerel yönetimlere yeterli hukuksal altyapıyı sağlamakla birlikte, bunlar, yerel yönetimlerin bu konuda

nasıl bir “politika” izleyecekleri konusunda yeterli değildirler. Diğer deyişle, çocuk suçluluğu konusunda yerel yönetimlerin ellerinde hukuki dayanaklar olmakla birlikte, belediyeler bu konuda nereden, nasıl, hangi öncelikle ve neyi amaçlayarak başlayacakları sorunuyla karşı karşıyadırlar. Çünkü, söz konusu sorun bugüne kadar daha çok merkezî yönetimin ilgi alanında ve yardım ya da asayiş kurumlarının tekelinde kalmıştır. Mevcut durumda yerel yönetimlerin bu konuda izleyecekleri politika öngörülerini, en geniş biçimde “Avrupa Kentsel Şartı Bildirgesi”nde yer almaktadır.

Kentleşme bilimi literatürünün temel kavramlarından birisini “kentli hakları” oluşturmaktadır. Kentli haklarında belirtilen “kentli” sözü, kentteki insan ve onun yaşama durumunu ifade eder. Kentte yaşam sürekli ya da geçici olabilir. Bu anlamda kentli hakları, kentlilere, diğer insan haklarına ek olarak tanınan haklardan biri olarak bütünsel, birbirine bağlı bir yapı gösterir ve şarta tabi tutulamaz (Öndül, 2002). Böyle bir anlayışın, gerek uluslar arasında gerekse Avrupa’da yaygınlaşması, 1992 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı Bildirgesi”nin oluşmasına yol açmıştır. Bu bildirgenin önemi, ideal kenti, kent haklarını ve bu arada sağlıklı bir kentte yaşama hakkını güvenceye alabilecek bir kent olarak tanımlamasında yatar.

Avrupa Konseyi’nin Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı’nın 18 Mart 1992’deki oturumunda benimsenen Avrupa Kentsel Şartı Bildirgesi, “yerleşmelerde daha iyi yaşam” sloganıyla, dört ana başlık üzerine kurulmuştur. Bunlar: **1.** Fizikî kent çevresinin iyileştirilmesi, **2.** Mevcut konut stoklarının iyileştirilmesi, **3.** Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanaklar yaratılması, **4.** Toplum kalkınması ve halk katılımının özendirilmesidir (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007).

Avrupa Kentsel Şartı’na temel olan Kentli Hakları Bildirgesi’nde kent sakinleriyle ilgili yaklaşık 20 tane madde sayılmaktadır. Bunlar içinde özellikle çocuk suçluluğuyla ilgili olan sosyal hizmetler şöyle sıralanabilir:

1) Güvenlik: Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasadışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent,

2) İstihdam: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması,

3) Spor ve Dinlenme: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,

4) Kültür: Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması,

5) Kültürler Arası Kaynaşma: Geçmişten günümüze farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması, **6. İşlevlerin Uyum:** Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasını sağlama,

7) Katılım: Kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması,

8) Ekonomik Kalkınma: Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin doğrudan ya da dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması,

9) Mal ve Hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimler, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması,

10) Kişisel Bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması,

11) Yerel yönetimlerin tüm bu hakları bütünü bireylere yaş, cinsiyet, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan, eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlü olması (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007; Tekeli, 2001: 133-135).

Görüldüğü gibi insan haklarını kent bağlamında yeniden yorumlayan kentli hakları (Mutlu, 2007: 39) içindeki ilkelerin yarısından çoğu doğrudan ya da dolaylı olarak çocuk suçluluğunu ilgilendirmektedir. Bu genel ilkeler içinde, yine çocuk suçluluğuyla ilgili olabilecek bazı konularda yerel yönetimlere yol gösterici (politika önerici) alt ilkeler yer almaktadır. Bunlardan birisi “kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi” olarak adlandırılabilir. Buna göre bir yerleşim, orada yaşayanların güvenliği garanti edilmeden ve suç korkusu azaltılmadan gerçek anlamda “yerleşim” olamaz. Yerel yönetimlerin uygun sosyal kalkınma politikalarıyla, sosyal bağları yenileyerek, karşılıklı destek ve ortaklığa dayalı aktif programlar geliştirerek izleyeceği politikalar şöyle sıralanmaktadır (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007): **a.** Net bir güvenlik ve suç önleme politikasının, alınacak önlemlere, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayandırılması, **b.** Yerel güvenlik politikasının, güncelleştirilmiş, kapsamlı istatistik bilgilere dayandırılması, **c.** Suçun önlenmesinin toplumun tüm üyelerini ilgilendirmesi, **ç.** Etkili bir kent güvenlik politikası için; emniyet güçleri ve yerel halkın yardımlaşması, **d.** Uyuşturucu karşıtı yerel politikanın oluşturulması ve uygulanması, **e.** Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi, **f.** Yerel güvenlik politikasının temel unsuru olarak mağdurların kollanması, **g.** Suçların önlenmesine öncelik verilmesi ve buna bağlı mali kaynakların yaratılması.

Avrupa Kentsel Şartı’nda çocuk suçluluğunu ilgilendiren bir başka sosyal hizmet konusu, “kentlerdeki özürlü ve sosyoekonomik bakımdan engelliler”dir. Her kentlinin en temel hakkının, kentteki sosyal aktivite ve olanaklar yaş, ırk, bedensel ve zihinsel kabiliyetlerine bakılmaksızın, kendi özgür iradeleriyle erişebilme hakkından hareketle yerel yönetimlerin izleyeceği politikaya ait ilkeleri şöyle sıralanmaktadır: **a.** Kentlerin, herkesin her yere erişebilirliğini sağlayacak biçimde tasarlanması, **b.** Özürlü ve engellilere ilişkin politikaların, hedef gruplar için aşırı himayeci değil, toplumla bütünleştirici olmalıdır, **c.** Özürlüler ve azınlıkları temsil eden derneklerin kendi aralarındaki iş birliği ve dayanışması, **ç.** Seyahat, iletişim ve kamu ulaşımının tüm insanlar için erişilebilir olması (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007).

Çocuk suçluluğu konusunda çocukların ve gençlerin bireysel uğraşlarının ve boş zamanlarını değerlendirme biçimlerinin önemli olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, spor ve boş zaman etkinlikleriyle ilgili düzenlemeler yapılması güncel bir konudur. Bu konuda yerel yönetimlerin şu ilkelerden hareket etmeleri beklenmektedir: **a.** Tüm kent sakinlerinin eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerinde yer alma hakkı, **b.** Spor alanlarının sağlıklı ve güvenli olarak tasarlanması, **c.** Her kent sakininin kişisel potansiyeli doğrultusunda istediği sporu yapma hakkı (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007).

Yerleşimlerde kültür politikaları, çocuk suçluluğu konusunda oldukça belirleyici durumdadır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin bu konudaki hareket ilkeleri şöyledir: **a.** Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden yararlanma hakkı, **b.** Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı, **c.** Güçlü bir bağ olarak farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasında kültürel alışverişi, **ç.** Kültürel gelişim ve gerçek bir kültürel demokrasi için yerel yönetimlerin, toplum birimlerinin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi, **d.** Kültürel çoğulculuğun yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi, **e.** Yerel yönetimler, dengeli biçimde tesis edilmiş kültürel turizmin, toplum üzerindeki olumlu etkisini bilmelidir (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007).

Çocuk suçluluğu konusunda kırsal göçün etkili olduğu ve bu bağlamda kentle bütünleşememe, kentsel aidiyet bağlarının zayıflığı gibi duyguların etkili olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan kentlerde kültürler arası kaynaşma konusu, Avrupa Kentsel Şartı'nda önemli bir yer tutmaktadır. Kentte, oranın insanıyla birlikte yaşamak, paylaşmak, bütünleşmek üzere değişik kültürel yapılardan gelmiş grupları kucaklamak amacıyla yerel yönetimlerin hassas politikalar geliştirebilmesi ve şu temel ilkelere bağlı kalması vurgulanmaktadır: **a.** Kent politikalarının temel unsuru olarak ayrımcılık karşıtlığı, **b.** Yerel yönetilmece göçmenlerin, yerel politik yaşama etkin olarak katılımının sağlanması, **c.** Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması, **ç.** Yerel yönetimlerin, iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması, **d.** Göçmen topluluklarının, sosyal ve fizikî çevresiyle bütünleşmesi anlamında kültürler arası kaynaşmanın sağlanabilmesi (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007).

Avrupa Kentsel Şartı çerçevesinde yukarıda değinilen ilke ve politikaların ülkemizde uygulanabilirliği konusunda soru işaretleri oluşabilir. Üstelik bu sorular, “söz konusu ilke ve politikaların bazılarının yerel yönetimlerin değil, merkezi yönetimin veya ona bağlı kurumların görev ve yetkisinde olduğu” biçiminde oldukça yapısal nitelikli olabilir. Ülkemizde henüz Avrupa Kentsel Şartı'nı imzalayan bir belediye olmasa da (<http://www.yerelnet.org.tr>, 2007) söz konusu ilkelerin öncelikle çağdaş yerel yönetimciliğin bir gereği olduğu açıktır. Kaldı ki, çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik olarak, içinde yerel sorunların çözülmesi sürecinde yerel yönetimlerin olmadığı, bu konuda salt merkezi yönetimin etkili olduğu takip, yakalama ve ceza politikalarına dayalı yaklaşımların başarılı olmadığı, en azında yetersiz kaldığı ortaya çıkmış

durumdadır. Öte yandan, geçmiştekenden farklı olarak, büyük ölçüde genellik ilkesine göre düzenlenmiş olan **5393 sayılı Belediye Yasası**, yukarıdaki ilke ve politikaların yaşama geçirilmesini olanaklı kılmaktadır.

SONUÇ

Yerel yönetimlerin en önemli varlık nedenlerinden birisi o yeri ilgilendiren, yerel nitelikli her türlü sorunun çözülmesi ve yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Hızlı değişimlerin yaşandığı çağımızda, yerel nitelikli sorunların da hızla değişip çeşitlenmesi, yerel yönetimlerin değişimleri izlemesini ve çağdaş yerel yönetim ilkelerini benimsemesini zorunlu kılmaktadır.

Çocuk suçluluğu, her ne kadar dünyada sanayi devrimi sonrası ortaya çıkıp, I. ve II. Dünya Savaşı sonrasında artmışsa da ülkemizde yaklaşık olarak 15-20 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle, böyle bir sorunun önlenmesi konusunda diğer ülkelere göre daha şanslı sayılabiliriz. Söz konusu suçların görece geç bir tarihte ortaya çıkmasına rağmen bunu önlemeye yönelik politikalarda yeterli ve etkili sonuçlar elde edildiği söylenememektedir. Nitekim, 1990'lardan günümüze çocuk suçluluğunun artıyor oluşu, bu temel gerçeği ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, mevcut politikaların, yerel yönetimlerin belirleyeceği politikalarla desteklenmesi gereği vardır. Çocuk suçluluğunun kentlerde ve özellikle büyük kentlerde görülüyor oluşu, bunları önleme sürecinde yerel yönetimlerin de bulunmasını yaşamsal bir gereklilik durumuna getirmektedir.

Avrupa Kentsel Şartı, yerel yönetimlerin çocuk suçluluğunu önleme konusunda önemli açılımlar sunmaktadır. Sorunun henüz ortaya çıkmadan önlenmesi bağlamında, Avrupa Kentsel Şartı'nın –imzalanmamış olsa bile– ilke ve politikaları itibarıyla yol gösterici bir rehber olduğu açıktır. Söz konusu Şart'ta yer alan ilke ve politikaların her şeyden önce mali kaynakların elverdiği ölçüde gerçekleştirilebileceği açıktır. Nitekim, 5393 sayılı Belediye Yasası'nın 14. maddesinde “Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.” denmektedir. Ancak sorun, aynı zamanda mali kaynakların paylaşımında genel olarak sosyal hizmetlerin, özel olarak da çocuk suçluluğunun ne kadar önemli görüldüğüyle de ilgilidir. Belediyelerin bu konuda yapacakları hizmetler, kentin gelecekteki refahı, huzuru ve güvenliğiyle ilgili olduğundan, basiretli bir yönetimin görmezden gelemeyeceği ciddiyettir. Bu bağlamda, çocuk suçluluğunun önlenmesi hem “öncelikli” hem de “ivedi” bir hizmettir.

KAYNAKÇA

Hancı, İ. Hamit, (2007), “Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara ‘İç Göçler ve Çarpık Kentleşme’”, <http://med.ege.edu.tr/~hanci/cocukyara3.html>.

Göç, Lütfü, (2007), “Çocuk Suçluluğu ve Polisin Yaklaşımı”, http://www.kutuphane.ksu.edu.tr/e-tez/sbe/T00557/Lutfu_goc.pdf.

Mutlu, Ahmet, “Kentli Hakları Bakımından Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve Türkiye”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 11, Sayı: 3, Temmuz 2002, 33-57.

Mutlu, Mustafa, (2007), “Çocuk Suçluları Cezalandırmalıyız”, **<http://makale.turkcebilgi.com/kose-yazisi-90085-mustafa-mutlu-cocuk-suclulari-cezalandirmaliyiz.html>**.

Öndül, Hüsnü, (2002), “Kentli Haklarının Kavramsal Temelleri”, **<http://www.ihd.org.tr/makale/kent5.html>**.

Polat, Oğuz, (2007), “Çocuk Suçluluğu”, **<http://www.kriminoloji.com/cocuk%20suculuğu.htm>**.

Tekeli, İlhan, (2001), **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Üstündağ, Erhan, (2007), “Çocuk Suçluluğu Arttı, Adalet Sistemi Aynı”, **<http://www.bianet.org/php/yazdir.php?DosyaX=../2004/07/28/39724.htm>**.

Yener, Zerrin, (1998), **Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler**, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Toplantısı Konuşması, Ankara, 21-27. **<http://www.yerelnet.org.tr/uluslararası/avrupakonseyi-anlasma7.php>**. (Erişim Tarihi: 13.01.2007).

